

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Яковенков С. С.

*аспірант за спеціальністю 081 – Право
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) є важливим аспектом національної економічної стратегії. В Україні, з урахуванням особливостей внутрішніх та зовнішніх викликів, зокрема воєнного конфлікту, держава зосередила свої зусилля на підтримці МСБ за допомогою ряду правових інструментів. Ці заходи мають на меті не тільки забезпечення виживання існуючих підприємств, але й стимулювання їх розвитку і зростання. Правова підтримка, зокрема, включає спрощення бюрократичних процедур, адаптацію податкових систем під потреби часу та введення програм фінансової допомоги. Ефективність цих правових інструментів є важливою для забезпечення сталого економічного розвитку країни. Аналіз такої ефективності вимагає уваги до деталей впроваджених заходів, оцінки їх впливу на бізнес-середовище та здатності адаптуватися до змінних умов економічної та політичної дійсності.

У період війни було спрощено процедуру реєстрації ФОП та юридичних осіб. Тепер підприємці можуть реєструвати свої підприємства дистанційно без нотаріального засвідчення підписів, що знижує адміністративний тиск та сприяє більшій гнучкості ведення бізнесу [1].

Закони «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» № 2118-IX [2], Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану № 2120-IX [3], та Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану № 2173-IX [4] внесли зміни в Податковий кодекс, які включають особливості оподаткування під час воєнного стану. Зокрема, це стосується можливості переходу на третю групу єдиного податку зі ставкою 2% та звільнення від сплати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі заходи мають на меті зменшити фінансовий тягар на підприємства та сприяти їх виживанню та розвитку [5].

Уряд ініціював програми, такі як релокація підприємств і «Доступні кредити 5–7–9%», що надають фінансову підтримку та сприяють переходу виробничих потужностей до безпечних регіонів. Крім того, збільшення максимальної суми кредитів до 60 млн грн та можливість отримання кредитів під 0% відсотків протягом певного періоду створює додаткові стимули для розвитку та відновлення бізнесу [6; 7].

Незважаючи на велику кількість ініціатив, не всі з них виявилися однаково ефективними. Програма «Доступні кредити 5–7–9%», наприклад, не змогла задовольнити потреби новостворених підприємств через певні адміністративні та фінансові бар'єри. З іншого боку, програми релокації та пільгове кредитування стали значною підтримкою для тих підприємств, що вже мали стійку ринкову позицію [6].

Державна підтримка малого і середнього підприємництва в Україні охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на створення сприятливих правових, економічних та організаційних умов для розвитку бізнесу. Ці заходи включають стимули та інструменти, які держава надає фізичним та юридичним особам, що здійснюють підприємницьку діяльність. Політика підтримки реалізується на різних рівнях управління, від державного до муніципального [8].

Основні інструменти підтримки бізнесу включають різноманітні дії, проекти та рішення, які сприяють підвищенню доходів підприємств, зниженню їх витрат, вирішенню проблем і збільшенню ресурсів. Зокрема, це може включати організацію тематичних фестивалів, ярмарок, виставок, розвиток фуд-туризму, інтернет-торгівлю продукцією місцевих виробників, а також інформаційні кампанії та відшкодування витрат за участь у виставках [9].

Співпраця між підприємцями також є важливим аспектом, що включає маркетингові та виробничі кооперативи, бізнес-об'єднання, кластери, стратегічні сесії, а також бізнес-форуми і конференції [10].

Консультаційні та навчальні заходи теж є ключовими, включаючи ваучери на консалтинг, організацію майстер-класів, семінарів, бізнес-візитів і тури, а також створення бізнес-інкубаторів та центрів підтримки підприємництва.

Вдосконалення бізнес-інфраструктури включає облаштування інфраструктурних об'єктів, забезпечення доступності до Інтернету, а також розвиток коворкінгів та бізнес-хабів [11]. Доступ до фінансів сприяється через гранти, зниження податкових ставок та партнерства з фінансовими установами [12].

Регуляторне середовище та адміністративні послуги також покращуються через аудит та оптимізацію регуляторних актів, ефективну роботу ЦНАП і інших служб, а також через відкриті зустрічі з бізнес-спільнотою.

Крім того, розвиток людського капіталу та поліпшення умов життя включають профорієнтацію, молодіжні проекти, співпрацю з рекрутинговими агенціями і курси перекваліфікації [13]. Розвиток бізнес-іміджу громади включає медіацію конфліктів, соціальну рекламу і подяки за досягнення.

Ці розроблені підходи та інструменти є результатом систематичного аналізу наукових напрацювань та практичних кейсів, що сприяє формуванню рекомендацій для ефективної підтримки розвитку малого і середнього підприємництва в контексті сучасних викликів.

Національна політика у сфері МСБ зосереджена на стабілізації економіки та адаптації до непередбачуваних викликів сучасності, як воєнний стан. Запроваджені правові інструменти, спрямовані на спрощення адміністративних процесів, зменшення податкового тягаря, а також на стимулювання фінансування та релокації бізнесів до безпечних регіонів, забезпечили необхідну підтримку для виживання та розвитку підприємств. Водночас, ці заходи допомогли зберегти робочі місця та стимулювати економічну активність у менш захищених сегментах населення, демонструючи здатність держави реагувати на потреби суспільства.

Проте, попри відчутний позитивний вплив, не всі інструменти державної підтримки виявилися однаково ефективними. Певні програми, хоч і були націлені на широке коло підприємців, стикалися з адміністративними перешкодами та не в повній мірі задовольнили потреби бізнесу, особливо новостворених компаній. Така ситуація вказує на необхідність подальшого аналізу та оптимізації правових рамок, з метою підвищення гнучкості, доступності та цілеспрямованості втручань у підтримку малого та середнього бізнесу.

Література:

1. Дослідження Keep Going: нагальні потреби підприємців під час війни URL: <https://rau.ua/novyni/potrebi-pidpriemciv-keepgoing/>

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного [...] Закон України від 03.03.2022 № 2118-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного [...] Закон України від 01.04.2022 № 2173-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text>

5. Підтримка бізнесу в умовах воєнного стану. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html>

6. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період дії воєнного стану в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymkybiznesu-v-period-diyi-voyennoho-stanu-v>
<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-v-period-voyennoho-stanu-v-ukrayini-hruden>

7. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>

8. Стешенко О. О. Державне регулювання розвитку малого бізнесу в сучасних умовах. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 3. С. 82–88.

9. Красноносова О. М., Харченко Р. В. Інструментарій державної політики у сфері підтримки та стимулювання розвитку малого бізнесу. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 42–47.

10. Піхняк Т. А. Державна регіональна політика – стратегія розвитку. *Стратегія розвитку*. 2019. № 12. С. 8–14.

11. Інституції, що забезпечують підтримку підприємництва. Міністерство економіки України: веб-сайт. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9e09cb5a-4c6e-4bc2-8445-4a4e1ebdbd76&title=Institutsii-SchoZabezpechuiutPidtrimkuInnovatsiinoiDiialnosti>

12. Бізнес у фокусі Європейського Союзу та Фонду розвитку підприємництва: що вдалося зробити? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/msp/2021/08/16/676867/>

13. Кміть В. М., Падура А. В. Державна підтримка суб'єктів малого підприємництва. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 7. С. 14–17.